

ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34
Relationship Between the Learning Organization and the Effectiveness of
Educational Management of Secondary Schools Doisammuen Group Attached to
The Secondary Educational Service Area Office 34

สุขุมลย์ พนิชการ *

ดร. พัชรวิรรณ กิจมี **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอนจำนวน 200 คน ของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 ในปีการศึกษา 2556 รวมทั้งสิ้น จำนวน 222 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่าความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นประจำ คือด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ส่วนด้านที่เหลือได้ปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.29 ถึง 4.41 ส่วนประสิทธิผลในการจัดการศึกษาโดยรวมได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน ได้ปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.03 ถึง 4.44 จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาพบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลใน

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น

E-mail: sukumarn-nat@hotmail.com

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น (อาจารย์ที่ปรึกษา)

การจัดการศึกษา ของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับต่ำ ($r=0.28$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้าน ของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นเพียงด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ

องค์การแห่งการเรียนรู้ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมสังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

Abstract

This research aimed to investigate the relationship between the learning organization and the effectiveness of educational management of secondary schools under Doisammuen Group, the Secondary Educational Service Area Office 34. The samples used for this study comprised of 22 school administrators and 200 teacher of under Doisammuen Group, the Secondary Educational Service Area Office 34, in the academic year 2013. There are totally 222 people. Questionnaires were used to collect data. The statistics used for analyzing the data included frequency, percentage, mean and standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The findings revealed that according to the learning organization being, the overall respondents performed or showed such behaviors rather often. When considering each aspect, the regular performance or behavior was co-operative learning as a team. The rest aspects were performed or showed such behaviors rather often. The mean frame was from 4.29 - 4.41. The educational management effectiveness was performed or showed such behaviors rather often. When considering each aspect, the overall performed or showed such behaviors rather often. The mean frame was from 4.03 - 4.44. Then, the relationship between the learning organization and the effectiveness of educational management was positively at low level ($r=0.28$). It was statistically significant at the level of .01 based on the hypothesis defined. When considering each aspect of the correlation coefficient, it was found that the variations of

the learning organization and the effectiveness of educational management was statistically significant at the level of .01, except, the learning as a team which was not statistically significant.

Keywords

The Learning Organization, Effectiveness of Educational Management, Secondary Schools Under Doisammuen Group, The Secondary Educational Service Area Office 34

บทนำ

ยุคในปัจจุบันถือว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์และเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในทุกภาคส่วนจึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ มีความก้าวหน้า และตรงตามจุดประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ดังเช่นในปัจจุบันระบบการศึกษาไทย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) แต่เนื่องด้วยความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี และการเจริญเติบโตในสังคมปัจจุบัน ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ทันต่อโลกาภิวัตน์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประชาชนอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่า ระบบการศึกษาทำหน้าที่หล่อหลอมสมาชิกของสังคม เมื่อสังคมมีการพัฒนา โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็จะถูกพัฒนาปรับเปลี่ยน การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญหลักในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาไทยจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีการพยายามปฏิรูปการศึกษามาแล้วเป็นเวลานานับ 10 ปี แต่กลับไม่ได้ผลลัพธ์ที่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาพัฒนาไปในทิศทางที่น่าพึงพอใจดังนั้นจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สองเป็นไปอย่างมีระบบ และประสิทธิภาพ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายคือ ภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษา และเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ 1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา โดยการบรรลุเป้าหมายเป็นการมุ่งประสิทธิผลล้วนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยป้อนเข้ากระบวนการ และปัจจัยป้อนออกตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบ ซึ่งโรงเรียนที่มีประสิทธิผลควรมีคุณลักษณะสำคัญคือ

เน้นการตรวจสอบได้ทั้งจากภายใน และภายนอกท้องถิ่นหรือส่วนกลาง และการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าสามารถดึงดูดคนเก่งดี และมีใจรักมาเป็นครูคณาจารย์ได้อย่างยั่งยืนภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, 11-12)

จากเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นถึง ความจำเป็นในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยโดยเฉพาะการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การในสถานศึกษา จึงถือเป็นส่วนสำคัญ ดังเช่นที่เจษฎา นกน้อย (2552, 20) ได้เสนอการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้นั้น หากต้องการให้บรรลุผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว สามารถนำกลยุทธ์การจัดการเปลี่ยนแปลงมาใช้ เช่น ความสำเร็จในการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยวดจะต้องอาศัยความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า และความมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในองค์การจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และมีส่วนได้รับประโยชน์จากการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้มากที่สุด ควรมุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ภายในองค์การด้วยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระบวนการปฏิบัติงาน และระบบเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากคุณภาพในการจัดการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555, 6) ที่ผ่านมายังไม่เป็นที่พอใจของสังคมเด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน(O-NET) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา มีความสามารถและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในด้านการผลิตครูคณาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ และมีปริมาณที่เพียงพอเนื่องจากนโยบาย การจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ รวมทั้งการใช้มาตรการจูงใจให้ข้าราชการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ทำให้สูญเสียอัตราครูไปจำนวนหนึ่ง อีกทั้งบัณฑิตครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนที่จบการศึกษาแล้ว ไม่เป็นครู ครูสอนไม่ตรงวุฒิ และการขาดแคลนครู ในบางพื้นที่ในขณะที่ครูสายวิชาชีพส่วนมาก ขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการ อีกทั้งครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากภาระงานสอน ประกอบกับในด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครูพบว่าผู้เลือกคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นอันดับท้าย ๆ ส่วนการพัฒนาครูก็ยังคงขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านสถานศึกษาพบว่ามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนักรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กจากสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา จากหลักการต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามารถจำแนกคุณภาพตามการวัดประสิทธิผลขององค์การของโรงเรียน 4 มิติ โดยพัฒนาขึ้นจากดัชนีการรับรู้ประสิทธิผลของโรงเรียน (Index of Perceived Organizational Effectiveness) ของ Hoy & Miskel (อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นาวิ, 2552, 215-216) ได้แก่ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนา นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

สถานศึกษาเป็นองค์กรประเภทหนึ่งซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาอย่างสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาจะส่งผลให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ทำงานผลิตผลงานไปพร้อม ๆ กับการเกิดการเรียนรู้สั่งสมความรู้ และสร้างความรู้จากประสบการณ์ในการทำงานซึ่งผลลัพธ์ขององค์กรแห่งการเรียนรู้คือ ผลงานตามภารกิจที่กำหนดการสร้างความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการภารกิจขององค์กรนั้นรวมทั้งการสร้างคนอันได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรหรือมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์กรจะเกิดการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยอาศัยการทำงานเป็นฐาน (วิจารณ์ พานิช, 2547, 15) อีกทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อนำมาใช้ในสถานศึกษานั้น เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาเพื่อผลิตนักเรียนอย่างมีคุณภาพ และให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่าง มีความสุข

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครอบคลุม โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม โรงเรียนสันทรายวิทยาคม โรงเรียนพร้าววิทยาคม โรงเรียนสะเมิงพิทยาคม โรงเรียนแม่แตง โรงเรียนสันป่ายางวิทยาคม และโรงเรียน แม่หอพระวิทยาคม โดยจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ได้มีนักวิชาการหลาย ๆ คน ร่วมกันแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในโรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งจำแนกตาม ข้อบัญญัติ 5 ประการในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Peter M. Senge คือ 1) มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการพัฒนาครูนั้นพบว่าปัญหาเกิดจากการที่ต่างฝ่ายต่างพัฒนาครูของตนเองแต่ขาดการลงทะเลียนบันทึกรอบรม หรือการพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของหลักสูตร รวมถึงการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินของ สมศ. เนื่องจากไม่ได้ทำการบันทึกการพัฒนาขึ้น ๆ ไว้ด้วย การพัฒนาครูในแต่ละพื้นที่ไม่เกิดขึ้น เพราะไม่มีการนิเทศการสอนกันเองในพื้นที่ และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ 2) รูปแบบวิธีการคิด และมุมมองที่เปิดกว้าง พบว่า ครูมีความขาดแคลนจากปัญหาหลาย ๆ ด้าน โดยจะพบว่าการใช้นโยบายเร่งผลิครูทำให้ครูออกมาเกินความจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเรียน ที่เรียนดีมักไปเลือกสาขาวิชาชีพอื่นเนื่องจาก วิชาชีพครูไม่เป็นที่น่าสนใจ ไม่ดึงดูดคนรุ่นใหม่ และไม่สามารถรักษาครูประจำการไว้ได้ คือปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพครู อาทิ เงินเดือน และรายได้ที่ต่ำกว่าอาชีพอื่น ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในการทำงานตลอดจน ภาพลักษณ์ของวิชาชีพครูที่สื่อต่อสาธารณชน (ชนิดา รักษ์พลเมือง และคณะ, 2547, 25) 3) การสร้างและการสานวิสัยทัศน์ พบว่า ภายในองค์กรมีการแบ่งแยกฝ่ายอย่างชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาที่ยุ่งยากหรือซับซ้อน มักใช้เวลาแก้ไขปัญหามาก เนื่องจากการรับรู้เป้าหมาย และทิศทางในการดำเนินงาน ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าที่ควรเนื่องจากขาดการวางแผน

ตรวจสอบ และจัดลำดับความสำคัญของงานอย่างเป็นระบบ โดย สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ (2556, 2) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาและพัฒนาครูคือระบบการพัฒนาครูในภาพรวมของประเทศยังไม่มีหน่วยงานหรือเจ้าภาพหลักที่จะทำหน้าที่ดูแล กำกับติดตาม วางระบบและวางแผนการพัฒนาในภาพรวม การพัฒนาครูมีหลายหน่วยงานจัดอบรม ขาดระบบฐานข้อมูลของครู ขาดการวางแผนร่วมกัน ทำให้การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพเกิดความซ้ำซ้อน ไม่คุ้มค่า 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจากผลการประชุมของคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา ได้กล่าวว่า การผลิตและการพัฒนาครูขาดการประสานแผนในการพัฒนาครูจากหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนทั้งสาระและวัตถุประสงค์ ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ และเวลาของครูที่ขาดไปในการปฏิบัติภารกิจหลักเพื่อเข้ารับการพัฒนาและ 5) ความคิดความเข้าใจเชิงระบบ ปัญหาที่พบคือ การจัดสรรงบประมาณ และการกระจายครูอาจารย์สู่สถานศึกษาต่างๆ ของรัฐบาลมีความไม่เป็นธรรมสูงเอื้อต่อ โรงเรียนขนาดใหญ่ในเมืองมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท ทำให้คุณภาพแตกต่างกัน ทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เอื้อต่อการศึกษาระดับสูง ซึ่งคนรวยและคนชั้นกลางมีโอกาสสอบแข่งขันไปเรียนต่อระดับสูงได้มากกว่าคนจน อีกทั้งผลการประเมินของ สมศ. พบว่าผู้สำเร็จการศึกษายังไม่มีคุณภาพตามที่คาดหวังการประกันคุณภาพควรเน้นผลที่ได้จากสถาบันการศึกษามากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการทำงาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ หรือมีความสัมพันธ์ในระดับใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ต่อไป

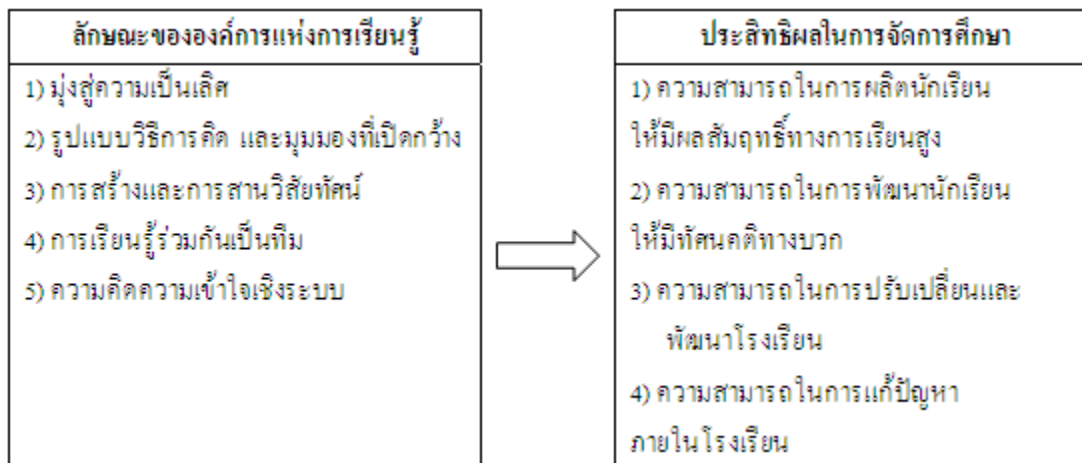
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผล ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

สมมติฐานในการวิจัย

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 432 คนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ในปีการศึกษา 2556 รวมทั้งสิ้นจำนวน 454 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 200 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ในปีการศึกษา 2556 รวมทั้งสิ้นจำนวน 222 คนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านโดยทั้งหมดได้ยืนยันว่าเครื่องมือฉบับดังกล่าวมีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.33 – 1 แล้วจากนั้นจึงได้นำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนเสริมงามวิทยาคม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ. 9708

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 222 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 195 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.84 จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ พบว่า มีความสมบูรณ์ 195 ฉบับ และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ และร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นประจำ
3.51 – 4.50	หมายถึง	ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	หมายถึง	ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นบางครั้ง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ นาน ๆ ครั้ง
1.00 – 1.50	หมายถึง	แทบจะไม่เคยปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลย

5.2 สถิติเชิงวิเคราะห์ ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation) โดยแปลผลในรูปแบบของระดับความสัมพันธ์ ดังนี้

1.00	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์อย่างสมบูรณ์
0.71 – 0.99	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
0.31 – 0.70	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
0.01 – 0.30	แสดงว่า	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
0.00	แสดงว่า	ไม่มีความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 97.49 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 49.23 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 79.49 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่ ครู จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 91.79 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานเป็นระยะเวลา 20 ปีขึ้นไป จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 65.13

2. ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ข้อ	รายการ	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
		(N=195)		
1	การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ	4.41	0.63	บ่อยครั้ง
2	รูปแบบวิธีคิด และมุมมองที่เปิดกว้าง	4.37	0.57	บ่อยครั้ง
3	การสร้าง และการสานวิสัยทัศน์	4.29	0.55	บ่อยครั้ง
4	การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.52	0.59	เป็นประจำ
5	ความคิดความเข้าใจเชิงระบบ	4.38	0.54	บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 1 องค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นประจำ คือด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.52 ส่วนข้อที่เหลือได้ปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.29 ถึง 4.41

3. ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ข้อ	รายการ	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
		(N=195)		
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.03	0.75	บ่อยครั้ง
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.44	0.56	บ่อยครั้ง
3	ความสามารถในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาสถานศึกษา	4.29	0.67	บ่อยครั้ง
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.31	0.63	บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 2 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา พบว่า ทุกมิติ ได้ปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อยครั้ง โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.03 ถึง 4.44

4. การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 โดยการนำเอาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาเข้าโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient) ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ข้อ	ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rxy)
1	การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ	0.25**
2	รูปแบบวิถีคิด และมุมมองที่เปิดกว้าง	0.25**
3	การสร้าง และการสานวิสัยทัศน์	0.45**
4	การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	0.07
5	ความคิดความเข้าใจเชิงระบบ	0.40**
ภาพรวม		0.28**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เชิงบวก ในระดับต่ำ ($r=0.28$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นเพียงด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์รายด้านระหว่าง ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ความเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้	ประสิทธิผลในการจัดการศึกษา				ภาพรวม
	การผลิตนักเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูง	การพัฒนา นักเรียนให้มี ทัศนคติทางบวก	การปรับเปลี่ยน และพัฒนา สถานศึกษา	การแก้ปัญหา ภายใน สถานศึกษา	
การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ รูปแบบวิถีคิด และมุมมองที่เปิด กว้าง	0.32**	0.21**	0.36**	0.09	0.25**
การสร้าง และการสานวิสัยทัศน์	0.65**	0.39**	0.35**	0.41**	0.45**
การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	0.01	0.08	0.05	0.13	0.07
ความคิดความเข้าใจเชิงระบบ	0.50**	0.34**	0.39**	0.36**	0.40**
ภาพรวม	0.38**	0.25**	0.28**	0.23**	0.28**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ขององค์การแห่งการเรียนรู้ ด้าน การสร้างและการสานวิสัยทัศน์ และความคิดความเข้าใจเชิงระบบ กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันทุกด้าน

ส่วนความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และด้านรูปแบบวิถีคิด และมุมมองที่เปิดกว้าง กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน มีเพียงด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ในทุกด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

5.1 ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

5.1.1 ปัญหา

- 1) จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงตามวุฒิที่จบการศึกษา หรือได้รับย้ายในกรณี ที่โรงเรียนไม่มีความต้องการในสาขานั้น ๆ
- 2) สถานศึกษาขาดปัจจัยสนับสนุนทางด้าน งบประมาณ และอุปกรณ์ทางการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก
- 3) การโยกย้ายของผู้บริหาร มีบ่อยครั้งทำให้การพัฒนาทางนโยบายของโรงเรียน ไม่ต่อเนื่อง และสูญเงินงบประมาณในแต่ละปีเป็นจำนวนบ่อยครั้ง

5.1.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรสรรหากุคลากรมาปฏิบัติงานอื่นแทน เช่น เจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่งานสารบรรณ ให้แก่สถานศึกษาเพื่อลดภาระงานนอกเหนือจากการสอน
- 2) ให้ความสำคัญกับอาชีพครูอย่างจริงจังกำหนดบทลงโทษ และผู้บริหารปฏิบัติอย่างเสมอภาค สำหรับผู้ขาดความรับผิดชอบ และละทิ้งการสอน
- 3) จัดสรรหรือเพิ่มงบประมาณให้แก่โรงเรียนโดยโรงเรียนสามารถจัดหาทรัพยากรได้ตรงตามความต้องการ

5.2 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

5.2.1 ปัญหา

- 1) โรงเรียนมีภาระงานจากการประเมินต่าง ๆ ตามนโยบายของต้นสังกัดจำนวนบ่อยครั้ง ทำให้การเรียนการสอนไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร
- 2) ครูบางคนขาดความรับผิดชอบ ทำให้การพัฒนาโรงเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า เช่น ไม่เข้าคาบสอน ละทิ้งนักเรียน ไม่ร่วมกิจกรรมทางโรงเรียน ปิดหน้าที่ความรับผิดชอบ
- 3) นักเรียนขาดทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินต่าง ๆ เช่น O-NET, NT, LAS, GAT, PAT ต่ำ

5.2.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ลดภาระงานในด้านการประเมินต่าง ๆ จากภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ครูได้มีเวลาพัฒนา และอบรมให้แก่ศิษย์ได้อย่างเต็มที่
- 2) ควรพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนให้เป็นนักเรียนที่มีความคิด รับผิดชอบ และมีวินัยยิ่งขึ้น
- 3) ควรส่งเสริมการร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาแล้ว พบว่ามีความสัมพันธ์ระดับต่ำในทิศทางเดียวกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยัง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นด้วยแนวทางที่หลากหลาย โดยมีแผนแม่บท เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2550-2554 ควบคู่กับการพัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อให้ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชน ได้ใช้ประโยชน์จาก ICT อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, 46) มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไปส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และตัวผู้เรียน แต่ทั้งนี้ การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ยังไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง เป็นลักษณะของการมอบอำนาจในทางปฏิบัติเขตพื้นที่การศึกษายังคงเป็นหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา ยังคงมีอำนาจต่อสถานศึกษาอยู่มาก กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และกรรมการสถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและนโยบาย อีกทั้งสถานศึกษาชั้นพื้นฐานยังไม่มีอิสระหรือความคล่องตัว ในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ผลการประเมินของ สมศ. พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เป็นผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดความพร้อมที่จะรองรับการเป็นนิติบุคคล (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, 20-21) จึงอาจส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คันสนีย์ จะสุวรรณ (2550) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏแบ่งออกเป็น 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) ผลการวิเคราะห์สภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินการด้านการเรียนรู้น้อยกว่าด้านอื่น และมีการดำเนินการด้านการจัดการความรู้ น้อยกว่าด้านอื่น (2) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุกองค์ประกอบมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านองค์การ ด้านบุคลากร ด้านผู้นำ เนื่องจากทั้ง 3 ด้าน มีส่วนเกี่ยวข้องกันและส่งเสริมให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

(3) การนำเสนอรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักด้านบุคลากร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยคือ เจตคติ และการทำงานของบุคลากร และความรู้ความสามารถของบุคลากร องค์ประกอบหลักด้านองค์การ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารจัดการ และวัฒนธรรมองค์การ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และองค์ประกอบหลักด้านผู้นำ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือผู้นำที่มุ่งนำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีบทบาทเป็นผู้ร่วมงาน และผู้นำที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ และยังสอดคล้องกับ ผลวิจัยของทศวรรณ เพ็งพุด (2553) ได้ศึกษาปัจจัยองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัจจัยองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลโรงเรียน

2. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมกับประสิทธิผลทางการศึกษาทุกมิติ มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำ ทั้งนี้อาจมีผลมาจาก ครูมีภาระงานสอนมาก สอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายมาก จึงไม่มีเวลาทุ่มเทให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม หรือนำไปบูรณาการได้และยังขาดการพัฒนาตนเอง ที่ชัดเจน (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2556, 2) อีกทั้งนโยบายในการจำกัดอัตราโรงเรียนสูญเสียอัตราครูไปจำนวนมาก นอกจากนี้บัณฑิตครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์บางส่วนจบแล้วไม่เป็นที่ต้องการขาดแคลนครูทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทจะขาดแคลนครูเฉพาะวิชา อีกทั้ง ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อยทำให้คนดี คนเก่ง ไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ครูขาดคุณภาพ ครูบางส่วนยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณความเป็นครู บางส่วนใช้เวลาราชการไปทำผลงานประเมินเลื่อนวิทยฐานะ จึงเป็นสาเหตุทำให้ประสิทธิผลทางการศึกษาของเด็กไทยต่ำลงทุกวัน ซึ่งขัดแย้งกับ อัญญรัตน์ บำรุงราษฎร์ (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลจากการวิจัยพบว่า ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน เปิดใจกว้าง ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงยึดหลักการมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกันเป็นทีม จัดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม แลกเปลี่ยนเพื่อเรียนรู้สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เพื่อสร้างสรรค์อนาคตให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ และมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนปฏิบัติงานให้บรรลุถึง ความสำเร็จทั้งส่วนตัว และองค์การ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การเรียนรู้ การแสวงหาของบุคคลให้กับตนเองอย่างเป็นระเบียบ และการมององค์การอย่างเป็นองค์รวม นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศทั้ง

ภายใน ภายนอกองค์การ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ และขัดแย้งกับอดิสร สุภาพคำ (2548) ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดย องค์ประกอบด้านการจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการยอมรับจากบุคลากรเกี่ยวกับขอบเขต และเป้าหมายในการทำงานของสถานศึกษา และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการกำหนดขอบเขตการทำงานที่ชัดเจนของสถานศึกษา

3. การสร้างและการสานวิสัยทัศน์ กับมิติตามความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทางโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย และบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเพื่อชีวิตที่ไม่อิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้แผนแม่บทชุมชนในการจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาส และทางเลือกให้กับประชาชน สามารถหาความรู้ตามความสนใจในรูปแบบต่างๆตามอัธยาศัยมีการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, 51-54) จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นด้วยซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ศักดา มัชปาโต (2549) ได้ศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการศึกษาพบว่าด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนที่ท่านปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผนแก้ไขปัญหา ในโรงเรียนร่วมกัน รองลงมาคือ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนได้จากการตัดสินใจร่วมกับคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้มีการวางแผนการปฏิบัติงานในโรงเรียนร่วมกัน และยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของศศกร ไชยคำหาญ (2550) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงสร้างที่เหมาะสมขององค์การ การคิดอย่างเป็นระบบ กลยุทธ์ขององค์การวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์การ การพัฒนาบุคลากร การทำงานเป็นทีมการมีวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างบรรยากาศในองค์การ และการสร้าง และถ่ายโอนความรู้ยังสอดคล้องกับ Hoy & Miskel, (อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นาวิ, 2552, 215-216) ได้กล่าวถึงความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึงการที่ครูใหญ่ และครูในโรงเรียนสามารถดำเนินงาน

ในโรงเรียน ทั้งการบริหารการจัดการเรียนการสอน จนสามารถทำให้นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

4. ความคิดความเข้าใจเชิงระบบกับมิติความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทางโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตร โดยปรับหลักสูตรและกิจกรรมด้านวิชาการ/ปฏิบัติการในทุกระดับ/ประเภท การศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มอาชีพ และความต้องการกำลังคนของประเทศชาติ พัฒนาหลักสูตร สนับสนุนภูมิสังคมอาชีพและหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและมาตรฐานสากล ปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้ตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียนทุกกลุ่ม หน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการและสถานประกอบการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสู่การประกอบอาชีพและการประกันการมี งานทำ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหลักสูตรวิชาชีพไทย ความเป็นไทย เศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมภาคเอกชน สถานประกอบการ ผู้ปกครองและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, 13-14) จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนฤมล บุญพิมพ์ (2553) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงในทิศทางเดียวกันโดยความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านมีการคิดเชิงระบบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ สำหรับระดับปานกลาง เรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์คือด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ และยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สมคิด สร้อยน้ำ (2547) ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยทางการบริหาร 6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุด คือ ปัจจัยการปฏิบัติของครู และทีมงาน รองลงมาคือ ปัจจัยเทคโนโลยี และระบบงาน ปัจจัยเป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับการปฏิบัติงาน ปัจจัยการจูงใจ ปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการ และปัจจัยด้านการบริหาร นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ เจษฎา นกน้อย (2552) ได้เสนอการพัฒนาองค์การสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น หากต้องการให้บรรลุผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว สามารถนำกลยุทธ์การจัดการเปลี่ยนแปลงมาใช้ เช่น ความสำเร็จในการพัฒนาองค์การสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยวดจะต้องอาศัยความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า และความสำเร็จ

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในองค์กรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และมีส่วนได้รับประโยชน์จากการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้มากที่สุด ควรมุ่งเน้นให้พนักงานในองค์กรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ภายในองค์กรด้วยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระบวนการปฏิบัติงาน และระบบมากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติซึ่งเป็นเรื่องที่ยากกว่า

บทสรุป

จากผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 โดยรวมมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ($r = 0.28$)อาจเนื่องมาจากอุปสรรคในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มตอยสามหมื่น ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามบริบทของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ อุปกรณ์ทางการศึกษา ด้านนโยบายทางการบริหารในการแบ่งภาระงาน กำหนดขอบเขตการทำงานที่ชัดเจนโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงตามวุฒิที่จบการศึกษา หรือได้ย้ายในกรณีที่โรงเรียนไม่มีความต้องการในสาขานั้น ๆ ทำให้ความรู้ ความสามารถ ที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในแต่ละสถานศึกษา ไม่เท่ากัน ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาบางคนไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหน้าที่การงาน ขาดแรงสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ ๆ และขาดเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุง พัฒนา ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรมีนโยบายให้ครูผู้สอนมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนให้กับผู้เรียน

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการมองภาพแบบองค์รวม

1.3 ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในองค์กร ในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อนำข้อมูล ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ.2556-2559) ของกระทรวงศึกษาธิการ.** สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.mua.go.th>.
- เจษฎา นกน้อย. (2552). **แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดา รัชพลเมือง และคณะ. (2547). **สภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: รายงานการวิจัย เอกสาร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ทศวรรษ เพ็งพุ่ม. (2553). **ปัจจัยการแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุดา มาชะศิริานนท์. (2545). **วินัยสำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นฤมล บุญพิมพ์. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี.** ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ภารดี อนันต์นาวี. (2552). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา.** ชลบุรี: ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). **การพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒน์.
- ศศกร ไชยคำหาญ. (2550). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศักดิ์ดา มัชปาโต. (2549). **ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 5.** ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- คันสนีย์ จะสุวรรณ. (2550). **การพัฒนารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). **การพัฒนาตัวแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559.** สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.onec.go.th>.

- สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้. (2556). **บทวิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน**. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.onec.go.th>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552ก). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ.2552-2561**. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.onec.go.th>.
- _____. (2552ข). **สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2552-2551)**. กรุงเทพฯ: วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2553). **รายงานประจำปี 2553 กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัญญรัตน์ บำรุงราษฎร์. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5**. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อดิสร สุภาพคำ. (2548). **การศึกษาสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีม ในสถานศึกษาตามความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2**. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อัลมาร์ สยามวาลา และคณะ. (2554). **ยกเครื่องการศึกษาไทย: สู่อุทิศที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง**. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 โดยมูลนิธิชัยพัฒนา และ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2556, จาก <http://tdri.or.th>.